

Cytostatikahantering i ordinärt och särskilt boende

Inledning

Region Jämtland Härjedalen riktlinjer för hantering av cytostatika ger instruktioner, lagstyrning och bakgrund. Nedanstående text är ett komplement med anpassning till behandling i kommunal vård.

Personal som planerar graviditet, är gravid eller ammar har rätt att avstå arbete med cytostatika.

Ställningstagandet grundar sig på att man aldrig helt kan eliminera risken för olycksfallsexponering av cytostatika i arbetet.

Basala hygienrutiner ska följas med tillägget att efter hantering, av cytostatika eller material förorenat med cytostatika, ska händerna tvättas med flytande tvål och vatten.

Information om cytostatikabehandling ska ges från slutenvården till kommunalt ansvarig vårdgivare i god tid för att kunna planera arbetet.

Anvisningarna gäller för all personal som iordningställer och/eller administrerar cytostatika samt personal som exponeras för läkemedlen på annat sätt vid t ex vård av patient i anslutning till medicinering med läkemedlen samt vid omhändertagande av utsöndringar, avfall och städning. Rutinerna följs under behandling och fem dygn efter avslutad behandling.

Material som ska vara tillgängligt

Följande material ska finnas tillgängligt hos patienten. Kan med fördel packas i en låda med lock.

- ☐ Skyddsglasögon eller visir (vid risk för skvätt och stänk mot ansiktet).
- ☐ Långärmat engångsplastförkläde.
- ☐ Handskar av Nitril.
- ☐ Flytande tvål och pappershanddukar (för händerna).
- ☐ Avfallspåsar.
- ☐ Alkaliskt rengöringsmedel, t ex såpa (använd inte sprit, det rengör inte).
- ☐ Två absorberande dukar för uppsugning av spill (typ städtrasor).
- ☐ Tillgång till rinnande vatten (alternativt ögonspolningsflaska).

Märkta behållare för "Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt" och

eventuellt för "Skärande och stickande" ska finnas tillgängliga. Lokala rutiner ska beskriva om de

förvaras hos patienten eller i hemsjukvårdens lokaler och hur transporten av riskavfallet ska ske.

Peroral administrering

- ☐ Använd handskar av Nitril.
- ☐ Använd medicinsked vid uttag ur medicinburk, skeden ska sköljas i rikligt med vatten efteråt (eller använd en engångssked).
- ☐ Tabletter och kapslar får inte delas.
- ☐ Ta reda på om cytostatikan ska tas fastande.
- ☐ Tabletter och kapslar ska sväljas med riklig mängd vätska.
- ☐ Använd inte en förpackning där det finns synligt pulverdamm bland tabletterna. Kontakta apotek för råd.
- ☐ Delas tabletter eller kapslarna upp i en dosett så ska separat dosett användas.

Omhändertagande av utsöndringar

Olika cytostatikapreparat har olika lång utsöndringstid. Preparat kan finnas kvar i blodet och utsöndras via urin och avföring samt finnas i kräkningar i många dygn efter avslutad behandling. Cytostatika kan finnas kvar i urin upp till fem dygn efter avslutad behandling. Information om utsöndringstid finns i FASS. Cytostatika och utsöndring av cytostatika räknas som **farligt avfall** och ska läggas i behållare för "Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt".

Urin

- ☐ Handskar, långärmat engångsplastförkläde.
- ☐ Spola med nedfällt toalettlock två gånger efter toalettbesök eller tömning av flaska eller bäcken i toaletten.
- ☐ Om urin samlas i flaska eller bäcken ska lock användas. Låt urinen svalna på grund av att varm urin förångas mer. Håll därefter urinen försiktigt i första hand i spoldesinfektorn annars i toaletten. Undvik stänk. Spola, med nedfällt toalettlock, två gånger. Gäller även tömning av kateterpåsar.
- ☐ Använda inkontinenshjälpmedel/kateterpåsar läggs i dubbla plastpåsar som försluts.

Därefter kassera som farligt avfall. Gäller även engångshandskar och förkläden om de kontaminerats av cytostatika spill annars läggs de i vanliga sopor.



☐ Tömda bäcken och urinflaskor rengörs i spoldesinfektorn. Om spoldesinfektor inte finns skölj ur med vatten och rengör sedan med rengöringsmedel. Avsluta med ytdesinfektionsmedel.

Avföring

☐ Hanteras enligt vanliga rutiner.

Kräkning vid peroral behandling

- ☐ Handskar och engångssrock på sedvanligt sätt.
- ☐ Töm ut kräkningen i toaletten. Spola två gånger med stängt toalettlock.
- ☐ Lägg kräkpåsen i dubbla plastpåsar. Därefter kassera som farligt avfall.

Svett

☐ Om en cytostatikabehandlad patient svettas mycket bör handskar, engångssrock användas vid omhändertagandet av tvätten.

Provtagning

☐ Urin-, avförings- och blodprover hanteras som vanliga prover.

Hantering av tvätt

- ☐ Textilier som inte blivit förorenade av cytostatika hanteras som vanlig tvätt.
- ☐ Textilier som förorenats byts omedelbart.
- ☐ Om tvätten är förorenad (dvs. innehåller spill av cytostatika, urin, kräkning, avföring, riklig svettning) använd långärmat engångsplastförkläde och handskar av Nitril.
- ☐ Tvätta förorenade textilier i lägst 60°. Då tvätten sker i gemensam tvättstuga, lägg om möjligt i textilierna i varmvattenlöslig tvättpåse inför transport till tvättstugan.
- ☐ Kontaminerad tvätt som tvättas centralt hanteras som ”Risktvätt” enligt kommunens lokala rutiner.

Cytostatikaspill

Det är av stor vikt att spill av patientutsöndringar snarast tas om hand för att undvika att intorkad substans dammar upp. Vårdpersonalen är ansvarig för att detta utförs.



På ytor

- ☐ Sker större spill används material beskrivet enligt ovan.
- ☐ Ha en medhjälpare med vid saneringen.
- ☐ Efter saneringen, tvätta med rengöringsmedel, skölj och torka upp, två gånger.
- ☐ Spill > ca 5 ml rapporteras som tillbud.
- ☐ Vid mindre spill på en yta torkas lösningen genast upp med absorberande torkduk.
- ☐ Undvik svepande rörelser, arbeta utifrån och inåt
- ☐ Skölj rikligt med vatten.
- ☐ Allt kontaminerat material på ska förslutas i dubbla avfallspåsar.

På oskyddad hud

- ☐ Skölj genast i riklig mängd vatten i minst 5 min. Tvätta därefter noga med tvål och vatten.
- ☐ Om irritation uppstår kontakta läkare.
- ☐ Dokumentera tillbud.

I ögon

- ☐ Skölj genast i riklig mängd vatten i 15 min (använd helst ögondusch).
- ☐ Om irritation uppstår kontakta läkare.
- ☐ Dokumentera tillbud.

Städning

Nitrilhandskar och långärmat engångsplastförkläde ska användas. Städa med rengöringsmedel och vatten. Städmaterial som är flergångs ska tvättas separat i minst 60°. Skaft och stativ rengörs. Engångsmaterial försluts i dubbla avfallspåsar och kasseras i vanliga sopor om ingen känd kontaminering av cytostatika finns.

Avfallshantering

Cytostatika och utsöndring av cytostatika räknas som farligt avfall. Material som används vid administrering och hantering av cytostatika t ex sprutor och engångspumpar hanteras som farligt avfall. Gäller även handskar, långärmat engångsplastförkläde, tvättlappar, inkontinensskydd, urinpåsar, absorptionsmaterial med mera som kontaminerats av cytostatika (ska



förslutas i dubbla avfallspåsar).

Lägg avfallet i godkänd, märkt behållare för "Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt". Gäller under behandling och fem dygn efter avslutad behandling. Behållare för skärande och stickande får fyllas till max 3/4. Burken försluts och placeras också i den uppmärkta behållaren.

Hantering av behållare för farligt avfall sker enligt kommunens lokala rutiner.

Mer information

Se region Jämtland Härjedalens rutiner om cytotoxiska läkemedel

Se arbetsmiljöverkets hemsida:

Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt (AFS 2005:5), föreskrifter